Täydennyslausunto 2.4.2026

Pirkanmaan hyvinvointialueelta pyydetty kirjallinen lausunto

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt kirjallista lausuntoa Pirkanmaan hyvinvointialueelta Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laiksi.

Alkuperäinen kirjallinen lausunto on pyydetty toimittamaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan sähköpostiin 12.3.2026 klo 12 mennessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta antoi Pirkanmaan hyvinvointialueelle mahdollisuuden täydentää lausuntoaan saadun lisätiedon perusteella. Täydennyspyyntö pyydettiin toimittamaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan sähköpostiin 7.4.2026 klo 9 mennessä. Pirkanmaan hyvinvointialueen tekemät täydennykset on merkattu punaisella.

Yleiset huomiot

Lastensuojelulain muutosehdotukset ovat perusteltuja sekä laitos- että perhehoidossa olevien lasten osalta ja selkeyttävät sijaishuoltoon liittyneitä haasteellisia tilanteita. Lapsen näkökulmasta on tärkeää, että lapsella on ikätasoiset rajat luomassa turvaa ja joita kasvattajat pystyvät toiminnallaan pitämään johdonmukaisesti yllä. Ehdotus selkeyttää mahdollisuuksia kasvatuksellisiin toimenpiteisiin sekä lastensuojelulaitoksissa että sijaisperheissä sekä todennäköisesti tulee vähentämään sekä laitoshoidon tarvetta että rajoituspäätösten tekemistä.

Esitys siitä, että lapsen palauttamisesta laitokseen ei tarvitse enää tehdä kirjallista päätöstä on perusteltu. Käytännössä päätöksiä on tehty vain harvoin ja lasta etsitään joka tapauksessa ja etsintä alkaa yleensä heti, eikä voi odottaa päätöksen tekemistä.

Eri viranomaisten roolista lapsen palauttamiseksi sijaishuoltopaikkaan on saatava selkeämpi säätely. Nykyisellään esimerkiksi lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on melko suuri rooli lainsäädännön näkökulmasta, mutta käytännössä sosiaalityöntekijöillä ei ole aikaa tai osaamista lapsen kuljettamiseen sijaishuoltopaikkaan. Luvatta laitoksesta poistuneet nuoret ovat kooltaan ja voimiltaan verrattavissa aikuiseen ja on vain harvoja tilanteita, että sosiaaliviranomaiset saisivat heidät vapaaehtoisesti palaamaan sijaishuoltopaikkaan, joten poliisin rooli tilanteessa pitäisi olla selkeä ja helpommin hyödynnettävissä. Laitoksen henkilökunnan rooli on melko selkeä ja heillä on ammattitaitoa nuoren etsimiseen ja kuljettamiseen monissa tilanteissa. Perhehoidossa olevien

lasten osalta käytännössä sosiaalityöntekijän pitäisi lasta etsiä ja kuljettaa, mutta se ei ole realistista.

Hätäkeskuksen paikannusmahdollisuus on ollut huonosti tiedossa, joten siitä on hyvä saada yksityiskohtainen info ja ohjeistus.

Lainsäädännön muutosehdotukset ovat pääsääntöisesti sääntelyltään selkeitä ja käytännössä toteutettavissa. Hieman epäselvyyttä jää siitä, mikä on se moniammatillinen joukko, joka arvioi ja lausuu kuntouttavan suljetun laitospalvelun tarpeesta. Lisäksi luonnosta lukiessa herää kysymys, että miten kuntouttava suljettu laitoshoito käytännössä eroaa Evalla tuotetusta terveydenhuollon palvelusta.

Toimenpide-ehdotuksiin liittyen puhelimen käytön rajoittaminen ilman hallinnollista päätöstä alle 12 tunniksi säästäisi paljon hallinnollista työtä laitoksissa ja irrottaisi työntekijöiden aikaa kasvatustyöhön. Käyttövarojen maksaminen luvattoman poissaolon ajalta ja tupakka- ja nikotiinituotteiden poisottaminen on kaksi teräinen miekka: Käyttövarojen osalta ei ole hyvä, että lapsi saa pitkän poissaolon ajalta ”palkinnoksi” isomman rahasumman, mutta toisaalta käyttövara voi olla myös asia, joka houkuttaa palaamaan laitokseen luvattomalta poissaololta tai auttaa saamaan kontaktin hatkareissulla olevaan lapseen. Tupakka- ja nikotiinituotteiden osalta lastensuojelulaitoksissa tulee olla oikeus niiden pois ottamiseen, mutta velvollisuus saattaa aiheuttaa hankalia tilanteita käytännössä.

Henkilöstörakenteeseen ja osaamisen edellytyksiin luonnoksessa otetaan lainsäädäntöluonnoksessa hyvin kantaa. Henkilöstön määrälliset vaatimukset jätetään avoimiksi, mikä on perusteltua siinä mielessä, että yksiköt tulevat olemaan pieniä, jokaisen lapsen tarpeet ovat hyvin yksilöllisiä ja arviointi yhdessä hoidettavista lapsista on tehtävä huolellisesti. Tämä kuitenkin antaa Valtion koulukodeille mahdollisuuden määritellä henkilöstötarpeen rajattomasti ja saattaa aiheuttaa hyvinvointialueiden ja Valtion koulukotien välillä ristiriitoja.

Koulutusta ja sovellusohjeita uudesta lainsäädännöstä tarvitaan sekä lastensuojelun henkilöstölle että perhehoitajille. Muutoksen myötä perhehoitajien osaamiseen ja omavalvontaan tulisi kiinnittää lisähuomiota ja muutos vaikuttaisi myös lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviin ja valvontavastuuseen.

Lastensuojelulaki on hyvin yksityiskohtaisesti säädelty ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän virkavastuut sekä tehtävät ovat hyvin laajat. Hallinnollisten tehtävien lisääntyminen suuntaa sosiaalityöntekijöiden tehtäviä suhdeperustaisesta asiakkaiden kanssa tehtävästä muutostyöskentelystä byrokratiatyöhön.

Toivotaan lastensuojelulainsäädännön muuttamisen toisessa valmisteluvaiheessa tarkasteltavan sosiaalityöntekijän tehtäviä, virkavastuun sekä päätösvallan laajuutta. Virkavastuu ja päätöksentekovalta on keskittynyt tällä hetkellä liiaksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Tämä osaltaan heikentää alan houkuttelevuutta ja toisaalta mahdollistaa sen, että lasten asioissa tehty päätöksenteko on epätasaista ja asiakkaiden asema on

riippuvainen liikaa yksittäisten sosiaalityöntekijöiden arvioinnista, osaamisesta ja kokemuksesta.

Toivotaan lastensuojelulainsäädännön muuttamisen toisessa valmisteluvaiheessa tarkasteltavan kokonaisuudessaan sosiaalihuolto- ja lastensuojelulainsäädäntöön eri vuosina tehtyjen muutosten vaikutuksia korjaavien palvelujen tarpeeseen sekä näiden vaikuttavuuteen. Valtakunnallisesti näyttäisi siltä, että lainsäädäntömuutoksilla tavoiteltuja tuloksia ei ole saavutettu ja tästä syystä kokonaisvaltainen arviointi olisi tarpeen.

Tarkemmat pykäläkohtaiset huomiot

Lastensuojelulaki 16 b§

Pykälä jättää avoimeksi useita kysymyksiä. Kohta: vaativimmat palvelut on yhteensovitettava. Mitä vaativimmat palvelut tosiasiallisesti sosiaalipalveluissa ja terveydenhuollossa kattavat? Kattavatko sosiaalipalveluissa vain esimerkiksi erityisen huolenpidon palvelun ja kuntouttavan suljetun laitospalvelun vai kattaako myös sijaishuollon kokonaisuudessaan? Entä mitä ovat vaativammat palvelut terveydenhuollossa? Onko vaativinta esimerkiksi erikoissairaanhoitotasoinen osastohoito vai ehkä siellä vain esimerkiksi Tays:n erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten psykiatrinen tutkimus- ja hoitoyksikkö eli EVA-yksikön? Vai on erikoissairaanhoito kokonaisuudessaan vaativaa palvelua terveydenhuollossa?

Onko vaarana se, että pykälä ohjaa käytännössä siihen, etteivät muut sijaishuollossa tai lastensuojelussa asiakkaana olevat lapset saa tarvittavia terveydenhuollon palveluita kuin vaativissa palveluissa olevat? Pitäisikö pykälätekstin viitata ennemmin kokonaisuudessaan lastensuojelun asiakkaana oleviin lapsiin ja nuoriin tai ainakin sijaishuollossa oleviin ja vaativampien palvelujen yhteensovittaminen olla kokonaisuudessaan velvoittavassa muodossa? Tai sitten puhua siitä, että vaativimmissa palveluissa (EVA, suljettu laitospalvelu, EHO) sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palvelut tulee tuottaa lapsen kasvuympäristössä.

30 § Asiakassuunnitelma ja 49 e § Kuntouttavan suljetun laitospalvelun toimeenpano

Lainsäädännöstä lapsen asioista vastaaville sosiaalityöntekijöille tulevat tehtävät ovat jo nykyisellään mittavat, joten kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoitetulle lapselle asiakassuunnitelman laatiminen neljän kuukauden välein olisi hyvä kirjata lievemmin. Ehdotamme, että asiakassuunnitelma päivitetään tarvittaessa lapsen tilanteen niin edellyttäessä. Kyseessä on kuitenkin palvelu, jossa lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä vaikuttaisi olevan korostettu tarve ja velvollisuus työskennellä aktiivisesti lapsen ja tämän verkoston kanssa lapseen kohdistuvista rajoitteista ja lapsen erityisestä suojelutarpeesta johtuen. Tästä näkökulmasta katsottuna on tärkeää, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on mahdollisuus hyödyntää riittävällä tavalla muuta asiantuntijaosaamista arviointityössään. Kuntouttavan suljetun palvelun omien asiantuntijoiden laatima arviointi sosiaalityöntekijän tueksi on tärkeä ja tarpeellinen.

60 a, b ja c § Erityisen huolenpidon jakso

Erityisen huolenpidon jaksoon esitetyt muutokset tuovat jo omalta osaltaan parannusta siihen, miten esimerkiksi käytöksellään vakavasti oireilevien lasten tilannetta pystytään turvaamaan ja luomaan edellytykset kuntouttavalle työskentelylle. Kaikkein vaativimmin oireilevat ja vakavasti päihteillä ja rikollisuudella oireilevat nuoret voisivat uudistuksen myötä ohjautua ilman erityisen huolenpidon jaksoja tarvittaessa suoraan kuntouttavaan suljettuun palveluun, mikä parhaimmillaan voisi mahdollistaa oikea-aikaisemman yhdessä paikassa tapahtuvan riittävän pitkään jatkuvan kuntoutusprosessin.

Erityisen huolenpidon enimmäispituuden pidentäminen on perusteltua ja antaa mahdollisuuden tilanteen pidempiaikaiseen pysäyttämiseen ja näin ollen on suurempi mahdollisuus siihen, että nuoren tilanne muuttuu parempaan suuntaan.

Pitäisikö terveydenhuoltolain 69§:ssä viitata erityisen huolenpidon yksikön ja kuntouttavan suljetun laitospalvelun pykäliin lastensuojelulaissa (vrt. terveydenhuollon palvelut eivät ole näiden sijaan mahdollisia).

62 ja 63§ Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoittamista koskeva päätöksenteko

Tarpeellista on rajoittaa yhteydenpitoa myös suhteessa henkilöihin, joita ei voida nimetä, kuten luonnoksessa esitetään.

64 ja 70 a § Tekninen valvonta lastensuojelulaitoksessa

Kameravalvonta asuinyksiköiden yleisissä tiloissa tulisi sallia. Tämä lisää laitoksissa olevien lasten ja nuorten turvallisuutta.

65 § Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

Pidetään tarpeellisena voida panna täytäntöön rajoitustoimenpiteitä, vaikka lapsi niitä vastustaisi. Pykälässä käytetään termiä voimakeinot, joka on ehkä turhan voimakas, mutta toisaalta juridisesti melko selkeä.

66 § Henkilöntarkastus

Henkilöntarkastuksen osalta olisi hyvä, että tarkastuksen tekemisen mahdollisuudelle olisi matala kynnys. Tällä turvataan mm. asiakas- ja työturvallisuus yksiköissä. Siinä mielessä toimenpide-ehdotus henkilöntarkastuksen toteuttamisen pykälämuotoilu perustellusta syystä syytä epäillä muotoon olisi kannatettava. Rahavarojen ja maksuvälineiden lisäys pykälään on hyvä ja tarpeellinen.

68 § Kiinnipitäminen laitoksessa

Kiinnipidon rajaaminen lyhytaikaisiin tilanteisiin tulee mahdollisesti lisäämään terveydenhuollon arvioinnin tarvetta (ambulanssi, terveydenhuollon päivystys). Pitäisimme riittävänä, että aikaa ei rajattaisi, mutta taustatekstissä ohjattaisiin mahdollisimman lyhyisiin kiinnipitoihin. Lyhytaikaisuus olisi tarpeen myös määritellä taustateksteissä edes suuntaa-antavasti. Pykälässä

käytetään termiä voimakeinot, joka on ehkä turhan voimakas, mutta toisaalta juridisesti melko selkeä.

68 a § Kiinnipitäminen lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi

Lisäys voi vähentää luvatta poistumisia ja on tarpeen mm. itsetuhoisten lasten suojelemiseksi.

69 a § Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Sosiaalihuollon henkilöstön on tarpeen saada poliisin virka-apua matalalla kynnyksellä niissä tilanteissa, joissa arvioidaan, ettei esimerkiksi yksityisasuntoon voida mennä ilman poliisia mahdollisen väkivallan uhan vuoksi. Hätäpaikannus on tervetullut mahdollisuus erityisesti niissä tilanteissa, joissa lapsi on välittömässä vaarassa. Palauttamisen ratkaisemisessa lastensuojeluyksikön sijaiset on poissuljettu. Sosiaalipäivystysten mahdollisen ruuhkautumisen vuoksi pitäisimme tärkeänä, että myös sijainen olisi toimivaltainen kyseisissä tilanteissa.

69 b § Lapsen kiinniotto

Lapsen kiinniottaminen julkisella paikalla sosiaalihuollon henkilöstön toimesta saattaa herättää ihmetystä yleisössä.

69 d § Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Sosiaalityöntekijä ei voi olla käytännön toimija lapsen palauttamisessa ja myös perhehoitajalla tulisi olla vähintään oikeus lapsen kotiin palauttamisessa, kun sosiaalityössä on tehty päätös asiasta.

69 e § Poliisin virka-apu laitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa

Käytännössä virka-apuun on nykytilanteessa liittynyt epäselvyyksiä, mikä on voinut kuormittaa sekä sosiaalihuoltoa että poliisiviranomaista sekä hidastaa huomattavasti lapsen kiinnisaantia. Selkeämmällä säädännöllä voidaan turvata nopeampi palauttaminen sijaishuoltopaikkaan ja näin lapsen suojelun tavoite toteutuu nykyistä paremmin.

Poliisin virkaa-avun saaminen hatkatilanteissa matalalla kynnyksellä on tärkeää sen vuoksi, että lähtökohtaisesti lapsen kiinniottotilanteet ovat usein työturvallisuutta ja asiakasturvallisuutta vaarantavia, koska jo lähtökohtaisesti osapuolet ovat erimielisiä siitä, missä lapsen tulisi olla. Mikäli ennen poliisin avun saamista tulee konkreettisten toimien kautta osoittaa, että lapsen kiinniotto ei onnistu ilman poliisia, ehtii lapsi jo päästä taas kerran katoamaan viranomaisilta.

Käytännön hankaluuksia voi aiheuttaa myös se, että poliisi kuljettaa vain lähimpään paikkaan ja kun lasta sieltä lähdetään siirtämään, saattaa uusi karkumatka päästä alkamaan. Tämän osalta ajattelisimme, että poliisilla tulisi olla harkintavalta ja vastuu kuljettaa vähintään lähimpään yksikköön. Jos samassa kaupungissa on vakituinen paikka, olisi viisaampaa kuljettaa siihen.

Jos luvaton poissaolo ollut pitkä ja lapsen vastustaminen edellyttää poliisikuljetusta, voisi poliisi kuljettaa tarvittaessa pidemmällekin.

Poliisille tulisi turvata resurssit tarpeelliseen virka-avun antamiseen.

Tampereella 2.4.2026

Eeva Torppa-Saarinen

Sosiaali- ja terveysjohtajan varahenkilö

Pirkanmaan hyvinvointialue